

Odešel slovenský slavista a rusista, literární vědec Andrej Červeňák

S Andrejem Červeňákem (22. 5. 1932 – 11. 2. 2012), profesorem Univerzity Konštantína Filozofa v Nitře, doktorem věd, členem vědeckých a profesních komisí, funkcionářem Spolku slovenských spisovatelů, editorem Almanachu Nitra, zakladatelem Klubu F.M. Dostojevského, nositelem nejvyšších vyznamenání slovenských a zahra-

ničních, včetně medaile od prezidenta Ruské federace atd. atd., ale také členem redakční rady časopisu *Novaja rusistika* (Brno), odchází legenda slovenské, československé a světové rusistiky, slavistiky a literární vědy. Jeho dílu a jeho edicím jsme věnovali řadu recenzí a také souborné články; o ně se při sumarizaci jeho díla nyní také opřeme.¹

- 1) Osobnosti a dílu A. Červeňáka jsem věnoval od 90. let minulého století značnou pozornost, viz např. studie a recenze: *Dostojevskij pro čtenáře* (A. Červeňák: *Tajomstvo Dostojevského. F.M. Dostojevskij v recepcii*. Nitra 1991, 139 stran). *Opera Slavica* 1993, 1, s. 51–53; Andrej Červeňák: *Zázračno literatúry I*. Fakulta humanitných vied v šp g v Nitre, Katedra ruského jazyka a literatúry, Nitra 1994, *Slavia* 1995, roč. 64, seš. 3, 319–321; *Sny a literatura* [Andrej Červeňák: *Dostojevského sny* (Eseje a štúdie o snoch a Dostojevskom). Agentúra Fischer&TypoSet, Pezinok 1999]. *HOST* 1999, č. 8, s. XIII–XIV; *Koryfej československé rusistiky a slavistiky* (K 70. narodeninám Andreje Červeňáka). *Slavica Litteraria*, x 5, 2002, s. 105–106; *Slovenský přítel Brňanů má sedmdesát* (A. Červeňák). *KAM*-příloha 2002, č. 6, s. xv–xvi; *Přítel brněnské univerzitní slavistiky jubiluje: K sedmdesátinám prof. PhDr. Andreje Červeňáka, DrSc.* *Univerzitní noviny* 2002, č. 4, s. 73; *Sedmdesátník Andrej Červeňák: jubileum vůdčí osobnosti československé rusistiky a slavistiky*. *Opera Slavica* 2002, č. 1, roč. XII., s. 41–42; *Dva rusistické sborníky z Nitry ve znamení kreativity Andreje Červeňáka* (Andrej Červeňák: *Človek a text*. Univerzita Konštantína Filozofa, Filozofická fakulta, katedra rusistiky, Nitra 2001; *Vladimír Solovjov po sto rokoch*. Univerzita Konštantína Filozofa, Filozofická fakulta, katedra rusistiky, Nitra 2001). *Opera Slavica* 2002, č. 1, roč. XII., s. 50–53; Andrej Červeňák: *Pohled z druhé strany*. In: *Život a dielo Andreja Červeňáka*. Spolok slovenských spisovateľov, Filozofická fakulta UKF, Nitra 2002, s. 188–210; *Literární věda v česko-slovenském kontextu* (upravená verze studie Andrej Červeňák: *pohled z druhé strany*, in: *Život a dielo A. Č. Spolok slovenských spisovateľov, FF UKF, Nitra 2002, s. 188–210*). In:

Edice paměti někdejšího profesora Univerzity Komenského v Bratislavě Alberta Pražáka (pro řadu Slováků, ale také Čechů kontroverzní postavy) znovu ukázala citlivost slovensko-českých vztahů v každé době: to je o důvod více, abych svou typologii Červeňáka jako literárního vědce začal tím, abych ho charakterizoval slovy svého eseje o Alexandru Sergejeviči Puškinovi – „most napjatý prostorem a časem“ – myslel tím především na jeho schopnost vytvářet složité strukturovaný celek česko-slovenské rusistiky – tak jsem ostatně nazval jeden svůj jubilejní článek.² Jde přitom ještě o něco víc: jde o Červeňákovu schopnost syntetizovat, překlenovat rozpory, vytvářet spoje a vidět souvislosti zjevné i skryté. Jeho národní orientace byla zakotvená v hlubinách kultury a myšlení, ať již se hlásí k různým denominacím politickým či náboženským. Myslím, že příznačně se to projevilo především v jeho slovakistických aktivitách. Spolek slovenských spisovatelů vytvořil dobrou tradici: vydávání série spisovatelských sborníků, které jsou výsledkem seminářů pořádaných

zpravidla jednou ročně a věnovaných vždy jedné osobnosti, jež stojí blízko názorovému spektru spolku (různé modulace národního principu). Dosud vyšly svazky o Pavlu Straussovi (1992), Ladislavu Ťažkém (1994), Milanu Ferkovi (1995), Vladimíru Mináčovi (1997), Andrejovi Chudobovi (1997), Milanu Rúfusovi (1997), Vincentu Šikulovi (1998), editorovi Andreji Červeňákovi (jako výbor z jeho slovakistických statí, 1998), Jánu Chryzostomovi Korcovi, nitranskému kardinálu a spisovateli (1999), Osvaldu Zahradníkovi (2000), Petru Jarošovi (2000), Jánu Tužinském (2001), Petru Libovi (2001), Rudolfu Schusterovi (2004), Štefanu Moravčíkovi (2002), Viliamu Turčánymu (2003), Pavlovi Janíkovi (2005), Jánu Lenčovi (2009), Jánu Števčekovi (1996), Jozefu Bobovi (2008), Maríně Čeretkové-Gáillové (2008) aj.

Zde i při koncipování almanachu Nitra, jehož vydávání se díky osvíceným měšťským funkcionářům od roku 2011 ujalo město Nitra a pokračujícího v tradici slavného almanachu Nitra z roku 1844, jenž tehdy sestavil Miloslav Jozef Hurban, se projevuje

Česko-slovenské vztahy v slovanských a středoevropských souvislostech (Meziliterárnost a areál). Brněnské texty k slovakistice 1 v. Editoři: Ivo Pospíšil, Miloš Zelenka. Ústav slavistiky FF MU, Brno 2003, s. 195–210; Literatura, člověk a přesahy (Andrej Červeňák: Začiatky a konce. Pre Agentúru ALFA vydalo vydavateľstvo T.R.I. MÉDIUM v spolupráci s vydavateľstvom Spolku slovenských spisovateľov v edícii SocietaS, Bratislava 2002). Slavica Litteraria, x 6, 2003, s. 204; Úvahy teoretika (Červeňák, A.: Literárno-teoretické reflexie o slovanskom romantizme a problémoch translitológie. Univerzita Mateja Bela, Filologická fakulta, katedra slovanských jazykov, Banská Bystrica 2003). Opera Slavica 2003, 3, s. 58–59. Andrej Červeňák, Miloš Ferko, Dalimír Hajko, Ján Tužinský. Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, Bratislava 2005. Viz naši rec. in: Slavica Litteraria x 10, Brno 2007, SPFFBU, x 10, Slavica Litteraria, s. 157–158. Bulgakov a dnešok. Univerzita Konštantína Filozofa, Filozofická fakulta, Katedra rusistiky. Ed.: Natália Muránska. Nitra 2006. Dostojevskij a dnešok. Univerzita Konštantína Filozofa, Filozofická fakulta, Klub Fiodora Michajloviča Dostojevského. Nitra 2007. I. Pospíšil: Ruská literatura a literárni veda jako vize a sebereflexe, in: Bulgakov a dnešok. Univerzita Konštantína Filozofa, Filozofická fakulta, Katedra rusistiky. Ed.: Natália Muránska. Nitra 2006, s. s. 37–62; I. Pospíšil: F. M. Dostojevskij: návrat k spisovateli (Historicita a žánrovost), in: Dostojevskij a dnešok. Univerzita Konštantína Filozofa, Filozofická fakulta, Klub Fiodora Michajloviča Dostojevského. Nitra 2007, s. 66–83.

2) Koryfej československé rusistiky a slavistiky (K 70. narozeninám Andreje Červeňáka). Slavica Litteraria, x 5, Brno 2002, s. 105–106.

Červeňákova uvážlivost a filozofická ukotvenosť jeho premýšľaní o národě, kultúre a literatúre.

Červeňákovy mosty spájajú slovenskú a českú kultúru, Západ a Východ, Rusko a Evroпу, Slovanstvo a svet spočívajú v hĺbne antropologického a antropocentrického chápaní literatúry a opierajú sa predovšetkým o tvorbu a uvažovanie F. M. Dostojevského, jehož je Červeňák medzinárodne uznávaným znalcom.)

Od počiatku Červeňákovy vedecké dráhy bolo zjavné, že je to badateľ nekonformný, ktorý nahližá literatúru z nečekaných, často provokatívnych zorných uhľov. Čeho sa Červeňák chytil, to postupne obnažovalo své tajemství a šokovalo svou neobvyklostí: takto ostatně pojal i svou provokující knížku na dobové téma tzv. socialistického realismu, když v ní zachytil vnitřní krizi a nekonzistentnost tohoto pojmu v literární teorii a kritice. Od vědecky exaktních studií a knih postoupil autor k esejistickým knihám, které však neztrácejí teoretickou akribii, jež mu byla vždy vlastní (mj. Tajomstvo Dostojevského, 1991, Človek v literatúre, 1986). Zpočátku je u něho sice pozorovatelná inspirace formálnými a strukturálnými metodami, později se stále silněji objevují antropologické principy, které v poslední době zcela převažují.

V knize *Dostojevského sny s podtitulem Eseje a štúdie o snoch a Dostojevskom* (1999) píše, že dotyk Dostojevského ho poznamenal už od mládí: „Mám rád Dostojevského, ale zároveň mám z něho strach. Čím více jsem pronikal do radostí a strachu autora a jeho postav, do jejich snů, tím méně odvahy mi zbývalo na splnění mého mladického předsevzetí“ (tj. zabývat se snem, cit. d., s. 11–12). Zatímco většina badatelů o snu se snaží sny

vyložit, dobrat se jejich smyslu, Červeňák zdůrazňuje také antropologicko-ontologický rozměr snu, který spojuje s potenciálními silami vesmíru. Nejsilnější a nejpřesvědčivější je však Červeňák tam., kde se vrací k svému milovanému Dostojevskému: ve třech snech Rodina Raskolnikova, ve snu Aljoši Karamazova, snu „směšného člověka“, kde zkoumá sen jako katarzi a symbol. Zde si dokonale pohrává s textem a jeho textovými i mimotextovými souvislostmi jako jeden z našich (českých a slovenských) nejlepších znalců Dostojevského, který v tom soupeří s Františkem Kautmanem a využívá práci moderní sémiotiky. Červeňákova kniha je otevřena různým podnětům, které svádí do svého „snového“ epicentra, aby je lépe pochopil a promyslel.

V úvodu ke studii *Človek a text* (2001)³ autor ke katastrofickým vizím budoucnosti lidstva poznamenává: „Aby k tomu nedošlo, člověk a ľudstvo sa musia vzdaf všetkých parciálnych a lokálnych právd, ktoré ešte včera im pomáhali žít a přežít, a nastoliť univerzálnu pravdu, ktorá by bolo totožná so zmyslom života a človeka ako východiska i cieľa tejto planéty.“⁴

Dvacáté století se z větší části odehrávalo ve znamení dominance imanentních metod, ale jejich kořeny ukazují na nejednoznačnost jejich technologické orientace. Dokládá to již známý spor o prameny českého či pražského strukturalismu. Ostatně sám inspirátor těchto metod Alexandr Veselovskij (1838–1906), ruskými formalisty pokládaný za předchůdce *prijomu*, je autorem pojmu *vstřícnyj pohyb* (*встречное противодвижение*), s nímž pracoval Dionýz Ďurišin.

Andrej Červeňák je komparatista, komparatistikou ostatně započala jeho vědecká

3) Univerzita Konstantína Filozofa, Filozofická fakulta, katedra rusistiky, Nitra 2001.

4) Tamtéž, s. 13.

dráha, a jeho srovnávací přístupy jsou opět specifické. Zkoumá sice také recepční prostředí, jeho stav a způsoby a příčiny přijímání cizích jevů, ale současně ho nejvíce zajímá začlenění cizích prvků do domácího poetologického řetězce: takto jsou koncipovány jeho nejnovější studie o přítomnosti ruské klasiky v poetice současné slovenské literatury (L. Ťažký, J. Tužínský aj.). Zajímá ho, která se ruská literatura zrcadlí v slovenské, a vidí tudíž slovenskou literaturu v širším mezinárodním kontextu. Zkoumá v podstatě vliv ruské literatury na slovenskou: nebojím se užít tohoto hrubého slova, i když právě slovenské diskuse již kdysi dávno tento pojem vyloučily ze „slušné společnosti“: myslím tím, že jde o pohyb v zásadě jednosměrný, razantní, příliš se neohlížející

na „ústretové pohyby“, vynucující si svůj přístup do nitra slovesných staveb stůj co stůj. Tyto jevy nazývané někdy módami, impakty aj. známe přece nejlépe především z naší současnosti (všichni se musí zabývat postmodernou, jinak neobstojí, všichni musí brát v úvahu „evropskou dimenzi“, filozofii jinakosti apod.).

Andrej Červeňák jako citlivý člověk dobře viděl krizi humanitních oborů; krizi metodologickou, ale i mezilidskou a mezi-generační. Snažil se budovat mosty, byl vždy velkým směřovatelem protikladů a nikoho nechtěl zarmoutit, ve všem se snažil najít hodnotné jádro; byl velkým hledačem a objevovatelem hodnot a impulsů.

Ivo Pospíšil (Brno)

In Memoriam

Zemřel Slavomír Wollman (1925–2012)

Ve věku 86 let prof. dr. Slavomír Wollman, Dr. Sc. (3. 8. 1925–27. 1. 2012), syn Franka Wollmana (5. 5. 1888–9. 5. 1969), budovatele brněnské slavistiky a rusistiky, jednoho z představitelů české školy literární komparatistiky, dlouholetý člen, sekretář a předseda Českého a Mezinárodního komitétu slavistů, člen, sekretář a čestný člen Mezinárodního komitétu slavistů (schválený ještě původním, legitimně zvoleným komitétem roku 2002).

Odchází necelých devět let po německém vydání zásadní práce jeho otce *Slovesnost Slovanů*¹, osm let po slovinském vydání jeho *Slovinského dramatu*² a těsně před jejím druhým českým vydáním (Brno 2012, 1. vyd. Praha 1928)³ a vlastním syntetickým dílem *Slovanské literatury ve střední Evropě*.

Narodil se v Bratislavě, kde v té době přednášel jako docent na Univerzitě Komenského jeho otec; jeho matkou byla literátka

- 1) Frank Wollman: Die Literatur der Slawen. Herausgegeben von Reinhard Ibler und Ivo Pospíšil. Aus dem Tschechischen übertragen von Kristina Kallert. Vergleichende Studien zu den slavischen Sprachen und Literaturen. Herausgegeben von Renate Belentschikow und Reinhard Ibler, Bd. 7. Peter Lang, Frankfurt am Main–Berlin–Bern–Bruxelles–New York–Oxford–Wien 2003. ISSN 1434–3193, ISBN 3–631–51849–80. 402 s.
- 2) Frank Wollman: Slovenska dramatika. Ed. Andrijan Lah. Slovenski gledališki muzej, Ljubljana 2004.
- 3) Frank Wollman: Slovesnost Slovanů. Eds: Ivo Pospíšil, Miloš Zelenka. Česká asociace slavistů ve spolupráci s Ústavem slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Středoevropským centrem slovanských studií a Slavistickou společností Franka Wollmana. Red.: Eva Niklesová, redakční spolupráce: Natália Čuvelva. 2. vyd. (1. vyd. 1928). TRIBUN EU, Brno 2012. ISBN 978–80–263–0223–0. Viz studii v tomto svazku: Střední Evropa jako křižovatka metodologií: *Slovesnost Slovanů* Franka Wollmana – tradice a souvislosti (Nad druhým českým vydáním). Spoluautor: Miloš Zelenka. In: Frank Wollman: Slovesnost Slovanů. Eds: Ivo Pospíšil, Miloš Zelenka. Česká asociace slavistů ve spolupráci s Ústavem slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Středoevropským centrem slovanských studií a Slavistickou společností Franka Wollmana. Red.: Eva Niklesová, redakční spolupráce: Natália Čuvelva. 2. vyd. (1. vyd. 1928). TRIBUN EU, Brno 2012, s. 23–68. ISBN 978–80–263–0223–0.

 2012

Anna Fajnorová (1902–1984) rodově spojená s významnými slovenskými národními činiteli.⁴ Za první Československé republiky byl Slavomír Wollman na Slovensku a na území Protektorátu Böhmen und Mähren; po roce 1945 absolvoval slavistiku a rusistiku na FF UK v Praze a poté se stal pracovníkem Slovenského ústavu, sekretářem Slavie (pracoval tu až do roku 2004, tedy v podstatě 55 let). Jeho vědeckou dráhu dokládá další rozhovor s A. Zelenkovou na stránkách sborníku Literárněvědné společnosti, v jejímž čele dlouhá léta stál.⁵ Slavomír Wollman se osobně znal s řadou významných vědců světového jména, s kterými se stýkal již jeho otec Frank, např. s členy Pražského lingvistického kroužku, jehož se stal posléze členem, s Romanem Jakobsonem, dalšími ruskými vědci, mimo jiné s D. S. Lichačovem, N. Tolstým aj. Měl jedno z rozhodujících slov v mezinárodním slavistickém hnutí a jeho metodologickém a organizačním směřování od 60. do konce 90. let 20. století. Roku 1999 obdržel za zásluhy v slavistice a za podíl na rozvoji brněnské slavistiky zlatou medaili Masarykovy univerzity. Jako čestný člen Mezinárodního komitétu slavistů byl roku 2004 jedním ze tří iniciátorů založení České asociace slavistů jako jediné nezávislé stavovské organizace slavistů v České republice. Kromě Univerzity

Karlovy působil zesnulý na konci 60. let 20. století na univerzitě v Los Angeles a v letech 1992–1994 na univerzitě ve Vídni.

Své zásady systémového koncipování srovnávacích dějin slovanských literatur uplatnil ve dvou monografiích: v první nazvané *Porovnávací metoda v literární vědě* (slovensky, Bratislava 1988) analyzoval dobový stav v literární komparatistice s orientací na poetiku literárních žánrů a směrů.⁶ Podobnými metodologickými okruhy se zabýval i v italsky psané a v Itálii vydané práci *La storia dei generi letterari* (Bergamo 1990). V *České škole literární komparatistiky* (Praha 1989) ukázal na tradice a kontexty pražsko-brněnské komparatistické školy, jejíž základy budoval Frank Wollman jako žák Jiřího Polívky, Matiji Murka a i jejich vědeckého učitele Alexandra Veselovského.

Po svém dobrovolném odchodu ze Slovenského ústavu na počátku 21. století, kdy chtěl – na rozdíl od jiných – uvolnit místo mladým badatelům a zaručit tu skutečnou generační kontinuitu – byl posléze odvolán i z funkce vedoucího redaktora Slavie, kterýžto fakt se v budoucnu jistě stane předmětem zkoumání historiků české slavistiky. Spolu s prof. Antonínem Měšťanem (1930–2004), jenž opustil funkci ředitele podobným způsobem, zůstanou natrvalo zapsáni

- 4) Viz Vstupujeme do nového baroka. Hovoríme s literárnym teoretikom Slavomírom Wollmanom. Zhovára sa Anna Mikušťáková [=Zelenková]. Literárny týždenník 5, 1992, č. 26, s. 1 a 10–11. Dále srv. rozhovor Kaviarne patrili ku kultúrnym centráam. Rozhovor so Slavomírom Wollmanom o starej Bratislave. Pripravila Anna Mikušťáková [=Zelenková]. Romboid 32, 1997, č. 8, s. 29–33. Rodinnými svazky S. Wollmana se zabýval Jozef Hvišč v studii Inšpirácia nadväznosti (Ku komparatívnej koncepcii Slavomíra Wollmana). In: Česko-slovenská vzájemnost a nezájemnost. Ed. I. Pospíšil – M. Zelenka. Brno 2000, s. 28–33. Dále viz Karol Rosenbaum: Doslov. In: S. W.: Porovnávací metoda v literární vědě. Bratislava 1988, s. 301–304.
- 5) Můj život mezi vědou a uměním (k 85. narozeninám). Rozhovor s prof. S. Wollmanem připravila Anna Zelenková. In: Kontexty literární vědy 11. Ed. O. Richterek. Ústí nad Orlicí 2009, s. 23–36.
- 6) Viz Edward Kasperski: Przeszłość i zasady genologii. O czeskiej szkole genologicznej z Brna. Zagadnienia rodzajów literackich, tom XLII, zeszyt 1–2 (83–84), Łódź 1999, s. 181–196.

v dějinách české a mezinárodní slavistiky i Slovanského ústavu nehledě na okolnosti jejich odchodu.

Po zmíněných monografických publikacích, k nimž se ještě řadí jeho rusistická prvotina *Slovo o pluku Igorově jako umělecké dílo* (1958), jejíž některé poetologické partie jsou dodnes nepřekonané a která se i dnes implicitně zapojuje do obnovených debat o tomto díle, a desítkách studií přichází série prací, které byly dílem spjaty s činností tehdy nově založené České asociace slavistů, již Slavomír Wollman od počátku podporoval jako výraz pojetí, jež vznikala krátce po revoluci roku 1989 jako výraz nezbytnosti nové, samostatné a na mocenských a skupinových tlacích nezávislé stavovské organizace českých slavistů.

Do sborníku, který byl výstupem badatelského projektu a jenž se tehdy ocitl bez editora, neboť skutečným editorům byla tato role odňata a jehož recenzent v „nové“ Slavii projevil vzácně komplexní nepochopení jeho obsahu, formy i vnějších atributů jeho existence⁷, přispěl Slavomír Wollman skvostnou studií *Interkurence literárních struktur u západních Slovanů*.⁸ Před módními koncepcemi nadnárodního literárního procesu ukázal S. Wollman na toto proudění u západních Slovanů v duchu pojetí svého

otce i na pluralitu společných míst, na jejich různost poetologickou, filozofickou, náboženskou, kde slova Západ a Východ ztrácejí smysl, neboť jde o jeden celek. Do sborníku *Česká slavistika 2003* jubilant přispěl zásadní studií o Josefu Dobrovském. S. Wollman zde stále více zdůrazňuje to, co bylo koncepčním jádrem české školy literární komparistiky, která vyústila do tvorby jeho otce: slavistika vždy stála v epicentru vývoje a výboje evropské vědy. Dokonce v jistém smyslu ukázal na důležitost toho, čemu se dnes říká areálová studia, ale současně na jejich nutné filologické východisko, které je i jejich vymezením: J. Dobrovský může být východiskem jak prostorové, zónové koncepce slavistiky, tak jejího filologického jádra. Nicméně pro S. Wollmana je důležitá evropská a světová dimenze této „nové“ slavistiky, její přesahy a srovnávací ráz germanoslavistický a hunoslavistický.⁹ Wollman odtud vychází spíše k rehabilitaci filologické kritiky, ale současně dokresluje její přesahy. V příspěvku do sborníku z I. kongresu českých slavistů se S. Wollman zabýval aktuálními hrozbami, mezi jinými elitářstvím a mediokracií v rámci různých postmodernistických tendencí.¹⁰ Do kongresového sborníku *Česká slavistika 2008* Slavomír Wollman napsal studií o hledání generální literatury smě-

- 7) *Slavia* 2004, s. 194 (autor Petr Poslední). Viz naši recenzi Editor neznámý aneb Podivuhodnosti jednoho sborníku (Západoslovanské literatury v českém prostředí do roku 1918. Sborník studií. Autorský kolektiv Jiří Bečka, Jasna Hloušková, Marie Sobotková, Helena Ulbrechtová-Filipová, Slavomír Wollman, Anna Zelenková. Práce Slovanského ústavu, Nová řada, svazek 17. Slovanský ústav AV ČR, Praha 2003). *Slavica Litteraria*, x 8, 2005, s. 214–215.
- 8) S. Wollman: *Interkurence literárních struktur u západních Slovanů*. In: *Západoslovanské literatury v českém prostředí do roku 1918. Sborník studií. Autorský kolektiv Jiří Bečka, Jasna Hloušková, Marie Sobotková, Helena Ulbrechtová-Filipová, Slavomír Wollman, Anna Zelenková. Práce Slovanského ústavu, Nová řada, svazek 17. Slovanský ústav AV ČR, Praha 2003*, s. 7–18.
- 9) S. Wollman: *Pokračovatelé Dobrovského: etnolingvistické a geokulturní souvislosti v srovnávací slovanské filologii*. In: *Česká slavistika 2003. České přednášky pro XIII. mezinárodní kongres slavistů. Ljubljana 15.–21. 8. 2003*, s. 327.
- 10) *Tamtéž*, s. 227–228.

rem k jihovýchodu. Uvedl ji příznačnými slovy, v nichž sepnul obecné teoretické úvahy s přípravami nového svazku studií *Slovanské literatury ve střední Evropě*.

Slavomír Wollman byl a zůstává česko-slovenským a českým slavistou a komparatistou, ale také poetologem a historikem a teoretikem literatury mezinárodního významu. Dokázal to nejen svou autoritou v mezinárodních slavistických organizacích, ale také svými syntetickými pracemi, v nichž se dotkl nejpodstatnějších problémů současné literárněvědné slavistiky a slavistiky jako takové, obecné literární vědy a jejího srovnávacího pojetí. Jasnozřivě již v hloubi 60. let 20. století nahlédl nebezpečí, jež tomuto bádání hrozí a ukázal na to, jak jim předcházet – jeho hlas byl však většinou oslyšen. Patřil ještě k staré gardě mezinárodní slavistiky, která si navzdory trpkým letům studené války dokázala vždy porozumět a najít schůdná, vzájemně tolerantní řešení pro dobro věci, tedy obor, bez něhož

si světovou filologii nelze představit. Byla to generace, která své věci rozuměla, volně a přehledem se pohybovala ve svých úvahách staletími a šíří geopolitických areálů, aby hledala kořeny, podobnosti, rozdíly a logiku vývoje i jeho anomálie. Ještě prostě rozuměla svému řemeslu a uměla to dát sebevědomě, ale s vkusem najevo. Slavomír Wollman, i když stál na svém filologickém hledisku, neváhal nacházet prameny areálových přístupů v hloubi českého slavistického myšlení a správně poukazoval na hranice spaciálních pojetí, čímž se přimyká k nově utvářenému brněnskému pojetí filologicko-areálových slavistických studií. Nehledě na nevděk, jenž světem vládne a jenž bohatou měrou zažil ve svém stáří, nepřestával – za podpory nejbližších přátel a kolegů, jichž v závěru jeho života nebylo vůbec mnoho – v práci na svém, jak se ukázalo, posledním díle o slovanských literaturách, které, jak věříme, bude již vbrzku publikováno.

Ivo Pospíšil (Brno)